

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ

Анотація. В роботі узагальнено існуючі методичні підходи до оцінювання стану управління капіталом

Ключові слова: капітал, власний капітал, залучений капітал

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE STATE OF CAPITAL MANAGEMENT

Abstract. The paper summarizes the existing methodological approaches to assessing the state of capital management

Key words: capital, equity, attracted capital

Розвиток ринкових відносин в Україні має сприяти забезпеченню функціонування суб'єктів господарювання та підвищенню рівня життя населення, що пов'язано, передусім, з відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу як основних фаз відтворення, що були порушені фінансово-економічною кризою. Капітал посідає одне з головних місць в системі соціально-економічних відносин суспільства. Проте, недосконале управління капіталом на макро- і мікрорівнях зумовлене низкою об'єктивних та суб'єктивних причин. Тому управління капіталом набуває особливої актуальності на сучасному етапі стабілізації економіки України.

Метою цієї роботи є узагальнення існуючих методичних підходів до оцінювання стану управління капіталом.

Оцінювання капіталу підприємства полягає у здійсненні вимірювальних процедур, результати яких відображають кількісну, якісну або кількісно-якісну характеристику об'єкту оцінювання. Результатом економічного оцінювання є економічна оцінка – кількісна міра впливу економічних процесів, господарських дій тощо на результативність функціонування підприємства.

В сучасних умовах існує ряд основних методик для аналізу ефективності використання власного капіталу на підприємстві (рис. 1).

Аналіз стану управління капіталом підприємства, як правило, в першу чергу здійснюють аналіз складу, структури та динаміки зміни капіталу в цілому та в розрізі власного і залученого засобами горизонтального та вертикального фінансового аналізу. Це дозволяє виявити основні тенденції та зміни власного капіталу та основних його складових.

Вертикальний аналіз відображає структуру джерел засобів підприємства. Як правило, показники структури розраховуються у відсотках до валюти балансу. Відносні показники в повній мірі зменшують негативний вплив інфляційних процесів, які суттєво утрудняють співставлення абсолютних показників а динаміці [3].

Горизонтальний аналіз полягає в побудові однієї або декількох, в яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами росту (зменшення).

На практиці досить часто поєднують горизонтальний і вертикальний аналіз, тобто будують аналітичні таблиці, які характеризують як структуру, так і динаміку її показників.

Важливу роль в управлінні капіталом підприємства відіграє аналіз формування власних фінансових ресурсів, які є підґрунтям майбутнього розвитку компанії. Власні фінансові ресурси розподіляють за джерелами їх утворення на [6]:

– внутрішні джерела: нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування від основних засобів і нематеріальних активів; грошові кошти, одержані від продажу майна підприємства; інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів;

– зовнішні джерела: залучення додаткового пайового або акціонерного капіталу; операції з валютою та дорогоцінними металами; проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів; одержання підприємством безоплатної фінансової допомоги або матеріальних та нематеріальних активів; страхові відшкодування.

Рис. 1. Основні методики аналізу стану управління капіталом (узагальнено за даними [1-6])

Для дослідження ефективності використання та управління фінансовим капіталом на підприємстві найкраще використовувати аналіз коефіцієнтів ефективності використання капіталу та порівняльний аналіз. За допомогою аналізу коефіцієнтів можна точніше оцінити, наскільки підприємство використовує капітал. В процесі аналізу стану управління капіталом важливо оцінити рівень досліджують фінансову стійкість підприємства (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники, які характеризують ефективність управління капіталом

Показник	Формула	Умовні позначення
Коефіцієнти фінансової стійкості		
Коефіцієнт автономії	$K_{авт} = \frac{ВК}{К}$	ВК – величина власного капіталу підприємства; К – величина усього капіталу, вкладеного в діяльність підприємства. ЗК – величина залученого капіталу підприємства НА – необоротні активи ОА – оборотні активи підприємства
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{конц} = \frac{ЗК}{К}$	
Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр} = \frac{ЗК}{ВК}$	
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	$K_{манВК} = \frac{ВК-НА}{ВК}$	
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$K_{п^A_{Вок}} = \frac{ВК-НА}{ОА}$	
Коефіцієнти рентабельності та ділової активності		
Рентабельність капіталу	$R_K = \frac{ЧП}{К} \times 100\%$	ЧП – чистий прибуток; К – сума капіталу підприємства ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції
Рентабельність власного капіталу	$R_{ВК} = \frac{ЧП}{ВК} \times 100\%$	
Рентабельність залученого капіталу	$R_{ЗК} = \frac{ЧП}{ЗК} \times 100\%$	
Коефіцієнт оборотності капіталу	$K_{об_K} = \frac{ЧД}{К}$	
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{об_{ВК}} = \frac{ЧД}{ВК}$	
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	$K_{об_{ЗК}} = \frac{ЧД}{ЗК}$	

В процесі аналізу стану управління капіталом важливо оцінити ефективність його використання за допомогою показників рентабельності та ділової активності. Коефіцієнти рентабельності капіталу характеризують його здатність генерувати необхідний прибуток у процесі господарського використання та визначають загальну ефективність формування капіталу підприємства. Аналіз руху власного капіталу здійснюється балансовим методом на основі моделі [3]:

$$Зп+Н=В+Зк \quad (1)$$

де $Зп$, $Зк$ – залишки власного капіталу, відповідно на початок і кінець аналітичного періоду; $Н$ – надходження капіталу протягом аналітичного періоду; $В$ – вилучення та інше використання власного капіталу протягом аналітичного періоду.

Рух залученого капіталу досліджується за допомогою балансового методу на основі моделі [3]:

$$Зп+Н=П+Зк, \quad (2)$$

де $Зп$, $Зк$ – залишки позикового капіталу в цілому або за видами, відповідно, на початок і кінець аналітичного періоду; $Н$ – надходження позикових коштів протягом аналітичного періоду; $П$ – повернення позикових коштів позичальнику протягом аналітичного періоду.

Досить важливим завданням є оптимізація структури капіталу суб'єкта господарювання. В літературі виділяють три основні методичні підходи до оптимізації структури капіталу (табл. 2).

Таблиця 2

Основні методичні підходи до оптимізації структури капіталу (систематизовано за даними [1, 3])

Критерій оптимізації структури капіталу	Характеристика
Максимізація рівня фінансової рентабельності	Визначення рівня фінансового левериджу за різних умов залучення коштів в діяльність підприємства
Мінімізація вартості	Визначення різних варіантів середньозваженої вартості капіталу виходячи з вартості власного та залучення зовнішніх коштів на різних умовах
Мінімізація рівня фінансових ризиків	Диференційований вибір джерел фінансування різноманітних складових активів підприємства використовуючи за критерій рівень фінансової стійкості

Таким чином, аналіз стану управління капіталом включає в себе загальний аналіз капіталу, аналіз фінансової стійкості підприємства, аналіз руху капіталу, аналіз ефективності його використання, оптимізацію структури капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Стемблевська О. Г. Особливості управління капіталом підприємств кондитерської галузі України. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 7. С. 127-133.
2. Щербань О. Д., Невдачина О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 3 (14). С. 284-289.
3. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.
4. Концева В. В. Фінансові аспекти управління структурою капіталу в сучасних умовах. Вісник Чернігівського державного технічного університету. 2014. № 2 (74). С. 69–74.
5. Бланк І. А. Финансовый менеджмент: учеб. Курс. К. : Ника-Центр, Эльга, 2001. 528 с.
6. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 5. С. 53-58.

Єпіфанова Ірина Юрійвна – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Супрун Віталія Валерійвна – студентка групи МФКД-20м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Iryna Yu. Yepifanova – Doctor. Econ. Sc., Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail:epifanovairene@gmail.com

Suprun Vitaliya V. – student of the MFKD-20m, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia